

**ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE**

Az alapvető jogok biztosa
mint fogyatékosügyei független mechanizmus

JELENTÉSE

az AJB-1505/2024. számú ügyben
a pénzügyi szolgáltatások általános és egyenlő esélyű
hozzáférhetőségével összefüggésben
(előzmény ügy: AJB-2979/2014.)

Érintett szervek: Nemzetgazdasági Minisztérium
Belügyminisztérium

2024.

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-1505/2024. számú ügyben**

1. A vizsgálat megindítása, előzmények

Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 1. § (3) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosa – a civil társadalom, különösen a fogyatékossgal élő személyek és az őket képviselő szervezetek bevonásával – biztosítja a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény (a továbbiakban: Fogyatékossgügyi Egyezmény, CRPD) 33. cikk 2. pontja szerinti független mechanizmus feladatainak teljesítését. Az Ajbt. 39/O. § (1) bekezdése értelmében az alapvető jogok biztosa a *fogyatékossgügyi független mechanizmussal kapcsolatos feladatainak* a teljesítése érdekében rendszeresen vizsgálja – a 18. § (1)-(7) bekezdésére tekintet nélkül, beadvány és felmerült visszásság hiányában is – a fogyatékossgal élő személyek jogainak a Fogyatékossgügyi Egyezmény előírásainak való megfelelés szerinti érvényesülését.

Ezen feladatkörömben kiemelt célként határozta meg annak monitorozását, hogy az alapvető jogok biztosa korábbi vizsgálati jelentéseiben megállapított alapvető jogokkal összefüggő visszásságokra tekintettel megfogalmazott intézkedési javaslatok alapján a címzett szervek milyen intézkedéseket hoztak, és azok során a Fogyatékossgügyi Egyezmény követelményeire mennyire voltak tekintettel.

A CRPD 33. cikk 2. bekezdése szerinti *fogyatékossgügyi független mechanizmus feladata, hogy segítse a CRPD rendelkezéseinek végrehajtását*, ezért a CRPD-ben foglalt alapvető jogok minél hatékonyabb érvényesítése érdekében indokolt megvizsgálni, hogy az alapvető jogok biztosa jelentéseiben megfogalmazott észrevételek és javaslatok a gyakorlatban mennyiben valósulnak meg, az intézkedések foganatosítására felhívott szervek milyen intézkedéseket tettek az alapvető joggal kapcsolatban feltárt visszásság megszüntetése érdekében.

Jelen eljárásom az AJB-2979/2014. számú, a *pénzügyintézetek látássérült személyek számára való hozzáférhetőségére vonatkozó vizsgálati jelentésben rögzítettek utóvizsgálatára* irányul.

2. Az érintett alapvető jogok és alkotmányos elvek

- *A jogállamiság elve és a jogbiztonság követelménye:* [Magyarország Alaptörvénye B) cikk (1) bekezdése]: „Magyarország független, demokratikus jogállam.”
- *Az emberi méltósághoz való jog:* [Alaptörvény II. cikk] „Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”
- *Az egyenlő bánásmód követelménye és az esélyegyenlőség előmozdításának elve* [Alaptörvény XV. cikk (1)-(2) bekezdés] „A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes. Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékossg, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”

- *A fogyatékossgal élők kiemelt védelme:* [Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdés] „Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.”
- *A nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangja:* [Alaptörvény Q) cikk (2)-(3) bekezdés] „Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját. Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait. A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé.”

3. Az alkalmazott jogszabályok

- Ajbt.;
- Fogyatékosügyei Egyezmény (CRPD);
- A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (a továbbiakban: Fot.);
- A szerződések jogáról szóló Bécsi szerződés (Magyarországon kihirdette a 1987. évi 12. törvényerejű rendelet);
- Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Ebktv.);
- Az Országos Fogyatékosügyi Programról (2015-2025) szóló 15/2015. (IV. 7.) OGY határozat (a továbbiakban: OFP);
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.);
- Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (a továbbiakban: Étv.);
- A termékekre és a szolgáltatásokra vonatkozó akadálymentességi követelményeknek való megfelelés általános szabályairól szóló 2022. évi XVII. törvény (a továbbiakban: Aktv.);
- A termékekre és a szolgáltatásokra vonatkozó akadálymentességi követelményeknek való megfelelés általános szabályairól szóló 2022. évi XVII. törvény végrehajtásáról szóló 605/2022. (XII.28.) Kormányrendelet (a továbbiakban: Vhr.)
- A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény (a továbbiakban: Hpt.);
- A hitelintézetekben a fogyatékos személyek pénzügyi szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést előíró szabályokról szóló 22/2016. (VI. 29.) NGM rendelet (a továbbiakban: NGM rendelet)
- A Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. törvény (a továbbiakban: MNB tv.).

4. A megállapított tényállás

4.1. Az *AJB-2979/2014. számú előzmény ügy*

Egy civil szervezet 2014 júniusában beadvánnyal fordult az alapvető jogok biztosához, miszerint 2013. április 23-án az ENSZ Fogyatékossgal Élő Személyek Jogainak Bizottsága (a továbbiakban: Bizottság) meghozta döntését *a pénzügyi intézetek látássérült személyek számára való hozzáférhetőségére vonatkozó ügyben, és CRPD/C/9/D/1/2010. számú döntésében* ajánlásokat fogalmazott meg Magyarország számára.

A Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezményhez tartozó Fakultatív Jegyzőkönyv 5. cikke és a CRPD-Bizottság eljárási szabályzatának 75. cikke alapján a Kormánynak, a Bizottság számára írásos beszámolót kellett benyújtania arra vonatkozóan, hogy milyen intézkedéseket tettek a CRPD-Bizottság ajánlására. A beadványozó arra vonatkozóan kérte az ombudsman vizsgálatát, hogy a Kormány beszámolójában részletezett lépések és intézkedések elégségesek-e a Bizottság ajánlásainak megfelelő teljesítéséhez.

A civil szervezet által képviselt két beadványozó súlyosan látássérült. A beadványozók egymástól függetlenül szerződést kötöttek egyéni folyószámla szolgáltatások igénybevételére az OTP Bank Nyrt. pénzügyintézettel (a továbbiakban: OTP), ami alapján jogosultak bankkártya használatára. Ennek ellenére a beadványozóknak nem állt módjukban segítség nélkül használni a pénzkidó automatákat (az ATM-eket), mivel az OTP által üzemeltetett ATM-ek billentyűzetén nem találhatók Braille-írásos jelölések, és az ATM-ek nem adnak hangos utasításokat, illetve hangos segítséget a bankkártya-műveletekhez.

Az alapvető jogok biztosa a vizsgálat eredményes befejezése érdekében az Ajbt. 21. § (1) bekezdése alapján tájékoztatást kért az *emberi erőforrások miniszterétől* arra vonatkozóan, hogy a Bizottságnak a beadványban hivatkozott CRPD/C/9/D/1/2010. számú döntésében meghatározott ajánlások végrehajtásának érdekében milyen konkrét intézkedéseket tett a tárca.

A CRPD-Bizottság a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény Fakultatív Jegyzőkönyvének 5. cikke alapján eljárva azt az álláspontot fogadta el, hogy a Részes Állam nem tett eleget a CRPD 9. cikk 2. bekezdés (b) pontjából fakadó kötelezettségeinek; ezért a következő ajánlásokat tette a Részes Államnak:

1. a Részes Állam köteles akadálymentes hozzáférést biztosítani a beadványozók számára az OTP által üzemeltetett ATM-eknél igénybe vehető bankkártya szolgáltatásokhoz. A Részes Állam kellőképpen térítse meg a beadványozók számára azokat a jogi költségeiket, amelyek a belföldi eljárások és ennek a beadványnak az elkészítése kapcsán merültek fel.

2. a Részes Állam köteles biztosítani, hogy a jövőben hasonló jogsértések ne forduljanak elő, beleértve a következőket:

(a) Minimumkövetelmények meghatározása magántulajdonú pénzügyi intézmények által nyújtott banki szolgáltatások látássérült, illetve más fogyatékossgal élő személyek számára biztosított hozzáférése vonatkozásában. A Bizottság azt javasolta, hogy a Részes Állam hozzon létre egy konkrét, kikényszeríthető és határidőkhöz kötött kritériumokkal rendelkező jogszabályi keretrendszert annak a figyelemmel kísérésére és értékelésére, hogy a magánjogi jogalanyok hogyan módosítják és teszik fokozatosan a korábban nem elérhető banki szolgáltatásaikat hozzáférhetővé. A Részes Államnak azt is biztosítania kell, hogy minden újonnan beszerzett ATM és más banki szolgáltatás teljes mértékben hozzáférhető legyen a fogyatékossgal élő személyek számára.

(b) Megfelelő és rendszeres képzés szervezése az Egyezmény és annak Fakultatív Jegyzőkönyve tárgyában, bírák és más bírósági tisztviselők számára azzal a céllal, hogy az eléjük került esetekben fogyatékossgal érzékeny módon döntsenek.

(c) Annak biztosítása, hogy a jogszabályok és a belföldi bíróságok ítélkezési gyakorlata összhangban legyen a Részes Állam kötelezettségeivel annak érdekében, hogy a jogszabályok célját vagy hatását tekintve azok ne csorbítsák vagy megakadályozzák a fogyatékossgal élő személyek jogainak másokkal azonos alapon való elismerését, élvezetét vagy gyakorlását.

Az ügy kapcsán megtett intézkedések vonatkozásában figyelemreméltó, hogy az illetékes tárca a beadvánnyal érintett problémakört komplexen kívánta kezelni, és ennek megfelelően három szempontot tartottak különösen fontosnak:

- az ATM-ek mellett az egyéb banki szolgáltatások hozzáférhetőségének fejlesztését, valamennyi fogyatékosági csoport tekintetében;
- a feladat költségvonzata és technikai megvalósíthatósága miatt a fenti cél fokozatos megvalósítását;
- a hozzáférhetőség követelményeinek valamennyi hazai pénzintézetben való érvényesítését.

Az AJB-2979/2014. számú jelentés megállapította, hogy a CRPD-Bizottság ajánlásának címzettje kezdeményezéseket tett a Bizottság döntésében javasoltak megvalósítására. A CRPD-Bizottság döntéséből levezethető legfőbb célok, azaz az egyenlő bánásmód követelménye érvényre juttatása, a pénzintézet szolgáltatásainak általános és egyenlő mértékű hozzáférhetősége a látássérült, illetve más fogyatékossgal élő személyek számára, azonban az ATM-ek, illetve az egyes banki szolgáltatások hozzáférhetősége ellenőrzését és értékelését megalapozó konkrét, kikényszeríthető és határidőkhöz kötött kritériumokkal rendelkező jogszabályi keretrendszer és minimumkövetelmények meghatározásának elmaradása miatt továbbra sem maradéktalanul garantált. E hiányosság nyomán az ATM-ek, illetve az egyes banki szolgáltatások hozzáférhetőségének helyzete a minden embert egyenlő mértékben megillető emberi méltósághoz való joggal, az egyenlő bánásmód követelményével, a fogyatékossgal élő személyek kiemelt védelmének állami kötelezettségével összefüggésben visszásságot okozott, továbbá nem felelt meg a Magyarország által vállalt, az Egyezmény 4. cikkéből eredeztethető nemzetközi kötelezettségeinek sem.

A vizsgálat során feltárt alapjoggal összefüggő visszásság megszüntetése érdekében az alapvető jogok biztosa felkérte az emberi erőforrások miniszterét, hogy a jelentésben foglaltak szerint

- kezdeményezze a hiányzó és szükséges jogszabályi keretrendszer kidolgozását;
- tegyen a jogszabályi keretrendszer megfelelő és hatékony alkalmazását célzó eredményes intézkedéseket;
- intézkedjen annak érdekében, hogy a javasolt kompenzációt a beadványozók részére a legrövidebb határidőn belül folyósíthassák.

Ez utóbbi intézkedés megtörtént, a panaszosok számára a kompenzáció, kormánydöntés alapján megfizetésre került.

Figyelemmel arra, hogy az Emberi Erőforrások Minisztériuma feladatait a vizsgálat tárgya tekintetében a Belügyminisztérium vette át, az Ajbt. 21. §-ában foglalt rendelkezések alapján jelen vizsgálat kapcsán a belügyminisztertől az alábbiakról kértem tájékoztatást:

- történt-e kezdeményezés a pénzintézeti szolgáltatások egyenlő esélyű hozzáférését megteremtő jogszabályi keretrendszer kidolgozásának előmozdítására;
- milyen intézkedések történtek ennek érdekében, és a megfelelő szabályozás kidolgozásának folyamatába bevonták-e és milyen módon, a fogyatékos személyek érdekvédelmi szervezeteit?

4.2. A Belügyminisztérium válasza

A CRPD Európai Unióban történő végrehajtását a termékekre és szolgáltatásokra vonatkozó akadálymentességi követelményekről szóló 2019. április 17.-i (EU) 2019/882 európai parlamenti és tanácsi elv (a továbbiakban: Irányelv) támogatja. Az Irányelv célja, hogy bizonyos termékek és szolgáltatások esetében közelíti az akadálymentességi követelményekre vonatkozó tagállami rendelkezéseket. Az Irányelv kötelezettjei a gyártók, meghatalmazott képviselők, importőrök, forgalmazók és szolgáltatók. A tagállamoknak 2022. június 28.ig kellett kihirdetniük az irányelvi tartalomnak megfelelő jogszabályi

rendelkezéseket, amelyek 2025. június 28-tól alkalmazandók. A szolgáltatók számára ettől eltérően 2030. június 28-ig átmeneti időszakot biztosítanak.

Az Irányelvet a termékekre és szolgáltatásokra vonatkozó akadálymentességi követelményeknek való megfelelés általános szabályairól szóló 2022. évi XVII. törvény (Aktv.) ülteti át a hazai jogrendbe. Tárgyi hatálya kiterjed a legtöbb, lakossági használatú automatára (ATM, fizetési terminálok, sorszámkiadók, utasfelvételi automaták, információs terminálok stb.), valamint többek között az elektronikus hírközlési eszközökre, a személyazonosítási eszközökre, az e-kereskedelmi honlapokra és a mobilalkalmazásokra is. A törvény meghatározza az akadálymentesség követelményeit, a gazdasági szereplők kötelezettségeit, az ellenőrzéssel és végrehajtással kapcsolatos szabályokat. A törvény végrehajtási rendelete, a 605/2022 (XII.28.) Kormányrendelet, pedig kijelöli az ellenőrző hatóságokat és rögzíti az eljárási szabályokat.

Az új szabályozás előkészítése fórumot biztosított az érintett ágazatok és szervezetek bevonására. A társadalmi egyeztetés során a tervezeteket az Országos Fogymegelőzési Tanács megtárgyalta, amelynek tagja többek között a magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége, valamint a Siketvakok Országos Egyesülete is. A hatálybalépés 2025. évi időpontja lehetővé teszi továbbá a piaci szereplők és a kijelölt hatóságok számára a tervezési és adminisztrációs felkészülést, továbbá a szükséges források biztosítását.

4.3. A Gazdaságfejlesztési Minisztérium¹ válasza

2016. július 1-i hatállyal a Hpt. 283. §-a értelmében a hitelintézet mérete, tevékenységének jellege, nagysága és összetettsége arányában az irányítási jogkörrel rendelkező vezető testület által elfogadott stratégiával rendelkezik az általa nyújtott pénzügyi szolgáltatási szerződések fogyatékos személyek általi egyenlő esélyű hozzáférés lehetőségének elősegítéséhez. Az irányítási jogkörrel rendelkező vezető testület az elfogadott stratégiát legalább két évente felülvizsgálja. E rendelkezés alapján a Hpt. általános elvárásként rögzíti a pénzügyi szolgáltatásokhoz történő egyenlő esélyű hozzáférés előmozdítását. A rendelkezéshez kapcsolódóan egy végrehajtási rendelet is elfogadásra került (a hitelintézetekben a fogyatékos személyek pénzügyi szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférését előíró szabályokról szóló 22/2016 (VI.29.) NGM rendelet).

A gazdaságfejlesztési miniszter válaszában kitért arra, hogy az Irányelv horizontálisan és nem szektor specifikusan határoz meg követelményeket az egyenlő esélyű hozzáférést biztosító keretrendszer felállításához. Ágazati szinten ezért nem tartották szükségesnek erre irányuló további kezdeményezés előterjesztését. Az Irányelv átültetését szolgáló Aktv. hatálya alá vonja a lakossági banki szolgáltatásokat is az 1 § (2) bekezdésének b) pontja szerint, mely a szolgáltatások pontos körét a 2. § 25. pontjában fejt ki, a részletes horizontális követelményeket pedig mellékleteiben határozza meg. A törvény kiegyensúlyozottan tartalmazza a követelményeket, valamint kikényszerítési mechanizmust is tartalmaz.

---

¹ 2024. január 1-jétől a gazdaságfejlesztésért felelős miniszter vizsgálatban érintett feladatait a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 599/2023. (XII. 22.) Korm. rendelet 22. §-a értelmében a nemzetgazdasági miniszter látja el.

5. A vizsgálat megállapításai

5.1. A hatáskör tekintetében

A feladat-és hatáskörömet, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. Az Ajbt. 1. § (3) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosa – a civil társadalom, különösen a fogyatékossgal élő személyek és az őket képviselő szervezetek bevonásával – biztosítja a CRPD 33. cikk 2. pontja szerinti független mechanizmus feladatainak teljesítését. Az Ajbt. 39/O.§ (1) bekezdései értelmében az alapvető jogok biztosa a *fogyatékossgügyi független mechanizmussal kapcsolatos feladatainak* a teljesítése érdekében rendszeresen vizsgálja – a 18. § (1)-(7) bekezdésére tekintet nélkül, beadvány és felmerült visszásság hiányában is – a fogyatékossgal élő személyek jogainak a CRPD előírásainak való megfelelés szerinti érvényesülését.

Tekintettel arra is, hogy az Ajbt. 39/O.§ (2) bekezdés alapján az alapvető jogok biztosa a 18. § (4) bekezdésében meghatározottakon túlmenően természetes személy alapvető jogával kapcsolatos visszásság megszüntetése érdekében hivatalból eljárást folytat, ha a fogyatékossgal élő személy nem képes jogai védelmében fellépni vagy beadvány benyújtása aránytalan nehézséget jelentene számára, így egyik kiemelt vizsgálati feladatként *a korábbi biztosi jelentésekben címzett javaslatok kapcsán tett intézkedések utólagos monitorozását* határoztam meg.

Az Ajbt. 1. § (2) bekezdésének d) pontja kimondja, hogy az alapvető jogok biztosa – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a veszélyeztetett társadalmi csoportok jogainak a védelmére.

Az Ajbt. 18. § (4) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosa a hatóságok tevékenysége során felmerült, az alapvető jogokkal kapcsolatos visszásság megszüntetése érdekében hivatalból eljárást folytathat. *A hivatalból indított eljárás természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszásság kivizsgálására vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára irányulhat.*

5.2. Az alapvető jogok és alkotmányos elvek tekintetében

Az alapvető jogok biztosa egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi tesztek.

A jelentés megállapításaival összefüggésben ismételten hivatkozom arra, hogy az Alaptörvény vonatkozó rendelkezéseinek szövege az Alaptörvény Negyedik Módosításának hatálybalépését követően továbbra is nagyrészt megegyezik az Alkotmányban foglaltakkal, az alkotmányos követelmények és alapjogok tekintetében jellemzően nem tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek ellentétesek volnának az Alkotmány szövegével. Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy *„az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósi döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni”*. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény Negyedik Módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósi

határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően. A testület ennek kapcsán elvi élel mondta ki azt, hogy „*az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja, vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.*”

Ha összevetjük az Alaptörvény hivatkozott cikkeit és az Alkotmány vonatkozó szakaszait, akkor abból az állapítható meg, hogy a vizsgálat tárgyát képező alapvető jogok védelme tekintetében nem hoz olyan koncepcionális változást az Alaptörvény szövege, mely a korábbi alkotmánybírósági gyakorlat elvetését, vagy jelentős tartalmi átértékelését alátámasztaná. Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok és az alkotmányos elvek értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybírósági döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatálybalépését megelőzően, mind az azt követően hozott határozataiban, azok indoklásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket. Kiemelendő emellett, hogy az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése immár külön kiemelve is tartalmazza, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

5.2.1. A jogállamiság elve

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése alapján Magyarország független, demokratikus jogállam. Az Alkotmánybíróság töretlen gyakorlata alapján ennek a jogállami minőségnek nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. Az Alkotmánybíróság által gyakran hivatkozott tétel, hogy a jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. Az Alkotmánybíróság döntéseiben felhívta a figyelmet, hogy a jogállamiságnak több összetevője van, az egyik legfontosabb alapkövetelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a jog által megállapított működési rendben, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket². Demokratikus jogállamban ahhoz, hogy a személyek életviszonyaikat, működésüket, magatartásukat a jog által előírtakhoz tudják igazítani, az elvárt kötelezettségeiknek eleget tudjanak tenni, szükség van a joganyag, a jogi eljárások stabilitására. A jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, hanem az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is. A közigazgatás törvényessége akkor valósul meg, ha jogilag szabályozott eljárási keretek között működik, a jogkorlátozásra adott felhatalmazást pedig törvényi szinten pontosan kell meghatározni. Nem hagyható figyelmen kívül továbbá, hogy a kiszámíthatóság – beleértve az egységes jogalkalmazást – és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok, szabadságjogok védelmével, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást.

---

² Lásd: 56/1991. (XI. 8.) AB határozat

5.2.2. Az emberi méltósághoz való jog

A CRPD 3. cikke alapelveként deklarálja a veleszületett méltóság elvét és annak tiszteletben tartását. Az Alaptörvény II. cikke alapján az emberi méltóság sérthetetlen, minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. Az Alaptörvény hatálybalépését követően is hivatkozási pontot jelentő alkotmánybírói gyakorlat az emberi méltósághoz való joggal kapcsolatosan arra hívja fel a figyelmet, hogy a méltóság az emberi élettel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő. Az egyenlő méltósághoz való jog az élethez való joggal egységben azt biztosítja, hogy ne lehessen emberi életek értéke között jogilag különbséget tenni. Emberi méltósága és élete mindenkinek érinthetetlen, aki ember, függetlenül fizikai és szellemi fejlettségétől, illetve állapotától, és attól, hogy emberi lehetőségéből mennyit valósított meg, és miért annyit³. A méltósághoz való jognak részét képezi az is, hogy minden embert másokkal egyenlő méltóságú személyként kell kezelni, vagyis az egyes emberek és embercsoportok között tilos indokolatlan, észszerűtlen különbséget tenni.

Az Alkotmánybíróság az ember életét és méltóságát egységben szemlélte, ami azt jelenti, hogy nem választhatóak külön az ember társadalmi és biológiai dimenziójához fűződő jogok. Az emberi méltósághoz fűződő jog az alkotmánybírói gyakorlatában nem a személy szubjektumától függő méltóságérzethez kapcsolódott, hanem azt jelentette, hogy a jog az életet az emberi minőséggel együtt ismeri el, és kapcsol ahhoz elidegeníthetetlen jogokat. Az emberi méltósághoz való jog a természetes személyek autonómiáját jelenti, az önrendelkezésüknek egy olyan, mindenki más rendelkezése alól kivont magja van, amelynél fogva az ember alany marad, s nem válhat eszközzé vagy tárggyá. A méltósághoz való jognak ez a felfogása különbözteti meg az embert a jogi személyektől, amelyek teljesen szabályozás alá vonhatók, nincs érinthetetlen lényegük. Az Alkotmánybíróság már az egyik első, 1990-ben hozott döntésében kimondta, hogy az emberi méltósághoz való jog általános személyiségi jog, amelynek egyes fontos eleme az önrendelkezés szabadsága. E határozatban hívták fel a figyelmet arra, hogy az önrendelkezési jog – mint az összes különös személyiségi jog – az egyén autonómiáját, az egyéni döntés szabadságát védi.

5.2.3. A hátrányos megkülönböztetés tilalma, a fogyatékossgal élő személyek védelme

A CRPD 5. cikke deklarálja, hogy a törvény előtt minden személy egyenlő, és mindenféle hátrányos megkülönböztetés nélkül jogosult a törvények által nyújtott védelemre és kedvezményre. Az CRPD 5. cikk 2. pontja alapján a részes államok megtiltanak a fogyatékossgal alapján történő bármilyen hátrányos megkülönböztetést, és minden téren biztosítják a fogyatékossgal élő személyek számára a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni egyenlő és hatékony jogi védelmet. Az CRPD 5. cikk 3. pontja értelmében az egyenlőség előmozdítása és a hátrányos megkülönböztetés eltörlése érdekében a részes államok minden megfelelő lépést megtesznek, így biztosítva az ésszerű alkalmazkodást.

Az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdése a korábbi Alkotmány 70/A. § (2) bekezdéséhez hasonlóan tartalmazza a diszkrimináció tilalmát, mely szerint Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékossgal, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

Az Alkotmánybíróság a 42/2012. (XII. 20.) AB határozatban megállapította, hogy az Alaptörvény XV. cikke változatlan tartalommal fenntartja az egyenlőség általános, nem csak az alapjogokra kiterjedő – vagy, ahogy az Alkotmánybíróság gyakran nevezte: a

³ Lásd: 64/1991. (XII. 17.) AB határozat

„jogegyenlőség” – követelményét és a hátrányos megkülönböztetés tilalmát. A két évtizedes, töretlen, az Alaptörvény fenti rendelkezése alapján továbbra is irányadónak tekinthető alkotmánybírói gyakorlat rögzíti, hogy a *hátrányos megkülönböztetés tilalma* arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként, egyenlő méltóságú személyként kell kezelnie, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni. A megkülönböztetés alkotmányossága tekintetében az Alkotmánybíró két mércét alkalmazott.

Az alkotmányos alapjogok tekintetében megvalósuló egyenlőtlen bánásmód esetén annak alkotmányossága az alapvető jogok korlátozására irányadó szükségességi-arányossági teszt alapján ítélt meg. Bár az Alkotmány – ahogyan az Alaptörvény is – szövegszerűen csak az alapvető jogok tekintetében tiltotta a hátrányos megkülönböztetést, az Alkotmánybíró szerint e tilalom, ha a megkülönböztetés sérti az emberi méltósághoz való alapvető jogot, kiterjed az egész jogrendszerre.

Az Alaptörvény XV. cikk (4) bekezdése szerint Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti. Az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése rögzíti, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékosokkal élőket. Az Alaptörvény tehát az időseket és a fogyatékosokkal élőket gondoskodásra szoruló és külön védelmet igénylő csoportként emeli ki. Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében rögzített, a hátrányos megkülönböztetés általános tilalma alóli kivételt jelent az Alaptörvény idézett rendelkezése, amelyek alapján Magyarország az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedéseket is tesz. E rendelkezés értelmében az egyenlőség tartalmi megvalósulását szolgáló, az esélyegyenlőtlenség felszámolása érdekében tett pozitív megkülönböztetés megengedett. Az esélyegyenlőség elősegítése az állam részéről egy jogi lehetőséget biztosít, ugyanakkor bizonyos, valamely tulajdonságuk (pl. életkor, betegség, fogyatékoság) okán sajátos, kiszolgáltatottabb helyzetük miatt objektíve hátrányba kerülő személyek csoportjainál az állami beavatkozás nem fakultatív feladat: az állam köteles hatékony lépéseket tenni az eredendően, súlyosan egyenlőtlen helyzet felszámolására. Az alkotmánybírói esetjog szerint az állam szabadságot élvez abban, hogy milyen módon, milyen jogi, normatív és anyagi eszközökkel teljesíti az esélyegyenlőség előmozdítására vonatkozó alkotmányos kötelezettségét, mint államcél: e körben mérlegelni lehet az eszközök megválasztásában az állam teherbíró képességét.

A hátrányos megkülönböztetés tilalma és az esélyegyenlőség előmozdítása az állam számára eltérő jellegű, de szorosan összekapcsolódó feladatot jelent. A CRPD preambuluma szerint a részes államok elismerik, hogy bárkinek a fogyatékoság alapján történő hátrányos megkülönböztetése az emberi személy veleszületett méltóságának és értékének megsértése. A CRPD 4. cikk 1-2. pontja szerint a részes államok kötelezettséget vállalnak arra, hogy biztosítják és elősegítik valamennyi alapvető emberi jog és szabadság teljes megvalósulását valamennyi fogyatékosokkal élő személy számára, a fogyatékoság alapján történő bármiféle hátrányos megkülönböztetés nélkül.

5.2.4. A nemzetközi emberi jogi kötelezettségek érvényesítése

Az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése értelmében Magyarországnak a nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítani kell a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját, jelen esetben azt, hogy a magyar jogi szabályozás megfeleljen a CRPD által felállított és az ENSZ Fogyatékosokkal Élő Személyek Jogainak Bizottsága (a továbbiakban: CRPD Bizottság) által jelzett kötelezettségeknek. Ebbe nemcsak az tartozik bele értelemszerűen, hogy a jogrendszerben nem maradhatnak olyan szabályok, amelyek nem egyeztethetőek össze a CRPD rendelkezéseivel, hanem az is, hogy ahol szükséges, ott a jogalkotó érdemi és hatékony lépéseket tegyen a hiányzó szabályozás megalkotása érdekében.

A CRPD 4. cikk 1., 2. és 4. pontjai a következők szerint rendelkezik az általános kötelezettségekről:

„1. A részes államok kötelezettséget vállalnak arra, hogy biztosítják és elősegítik valamennyi alapvető emberi jog és szabadság teljes megvalósulását valamennyi fogyatékossgal élő személy számára, a fogyatékossgal alapján történő bármiféle hátrányos megkülönböztetés nélkül. Ennek érdekében a részes államok vállalják, hogy:

- a) meghoznak minden megfelelő jogalkotási, közigazgatási és egyéb intézkedést a jelen Egyezményben foglalt jogok végrehajtása érdekében;
- b) megtesznek minden megfelelő intézkedést, ideértve a jogalkotási lépéseket a fogyatékossgal élő személyek hátrányos megkülönböztetését tartalmazó törvények, rendelkezések, szokások és gyakorlat módosítása vagy eltörlése érdekében;
- c) figyelembe veszik a fogyatékossgal élő személyek emberi jogainak védelmét és előmozdítását valamennyi politika és program során;
- d) tartózkodnak minden olyan cselekedetben és gyakorlatban való részvételtől, amely nem összeegyeztethető a jelen Egyezménnyel, és biztosítják, hogy a hatóságok és közintézmények a jelen Egyezménnyel összhangban tevékenykedjenek;
- e) minden megfelelő intézkedést meghoznak bármely személy, intézmény vagy magánvállalkozás által a fogyatékossgal alapján történő hátrányos megkülönböztetés felszámolása érdekében;
- f) kutatásokat és fejlesztéseket valósítanak meg vagy segítenek elő az egyetemesen tervezett áruk, szolgáltatások, eszközök és létesítmények vonatkozásában, a jelen Egyezmény 2. cikkében meghatározottak szerint, amelyek a lehető legkisebb változtatással és anyagi ráfordítással megfelelnek a fogyatékossgal élő személyek speciális igényeinek, elősegítve felhasználhatóságukat és használatukat, valamint elősegítik az egyetemes tervezést a szabványok és irányelvek kidolgozása során;
- g) kutatásokat és fejlesztéseket valósítanak meg, vagy segítenek elő a fogyatékossgal élő személyek számára alkalmas új technológiák, beleértve az információs és kommunikációs technológiákat, a közlekedést/mozgást segítő eszközök, készülékek és segédeszközök elérhetőségének és használatának előmozdítására, elsőbbséget biztosítva az elérhető költséggel járó technológiáknak;
- h) hozzáférhető információkat biztosítanak a fogyatékossgal élő személyek számára a közlekedést segítő eszközökről, a készülékekről és segédeszközökről, ideértve az új technológiákat, csakúgy, mint a segítségnyújtás, támogató szolgáltatások és szolgálatok más formáiról;
- i) előmozdítják a jelen Egyezményben foglalt jogok oktatását a fogyatékossgal élő személyekkel foglalkozó szakemberek és alkalmazottak számára az e jogok által biztosított jobb segítség- és szolgáltatásnyújtás érdekében.

2. Tekintettel a gazdasági, társadalmi és kulturális jogokra minden részes állam vállalja, hogy a rendelkezésre álló erőforrásai felső határáig, és szükség esetén, a nemzetközi együttműködés keretében, intézkedéseket tesz e jogok teljes megvalósításának fokozatosan történő elérése érdekében, fenntartás nélkül, a nemzetközi joggal összhangban, a jelen Egyezményben foglalt kötelezettségek haladéktalan alkalmazására [...].

4. A jelen Egyezményben semmi nem értelmezhető úgy, mint ami befolyásolja a részes állam jogának, vagy az adott részes állam vonatkozásában hatályos nemzetközi jognak a fogyatékossgal élő személyek jogainak hatékonyabb szabályozását biztosító rendelkezéseit. A jelen Egyezményben részes államok joga, szerződésai, szabályozása vagy szokásai által elismert, vagy tartalmazott emberi jogok és alapvető szabadságok nem korlátozhatók vagy csorbíthatók arra hivatkozással, hogy a jelen Egyezmény az adott jogokat vagy szabadságokat nem, vagy csak kisebb mértékben ismeri el [...].”

A szerződések jogáról szóló Bécsi szerződés⁴ 31. cikke értelmében a szerződést jóhiszeműen, kifejezéseinek szövegösszefüggésükben szokásos értelme szerint, valamint

---

⁴ Magyarországon kihirdette az 1987. évi 12. törvényerejű rendelet

tárgya és célja figyelembevételével kell értelmezni. A CRPD 1. cikke értelmében „A jelen Egyezmény célja valamennyi emberi jog és alapvető szabadság teljes és egyenlő gyakorlásának előmozdítása, védelme és biztosítása valamennyi fogyatékossgal élő személy számára, és a velük született méltóság tiszteletben tartásának előmozdítása.” A CRPD alapelvei között elsőként említi továbbá, hogy a fogyatékossgal élő személyeket is megilleti a veleszületett méltóság, az egyéni autonómia tisztelete, beleértve a saját döntés meghozatalának szabadságát és a személyek függetlenségét.⁵ Ebből következően a jelentés tartalmában az emberi méltóság alapjogi védelmének primátusából vezeti le a fogyatékossgal élő személyeket megillető további és felhívott alapjogok érvényesülésének problémáit.

Mindehhez kapcsolódóan kiemelem, hogy a fogyatékossgtudomány szakértői egyetértenek abban, hogy a CRPD elfogadása paradigmaváltást jelentett. Teret nyert a fogyatékossgal élő személyek jogaival kapcsolatosan az orvosi szemléletről a szociális szemléletre való áttérés, azonban ezt követte az újabb lépés: az emberi jogi megközelítés alapján való gondolkodás. Az emberi jogi szemlélet lényege az inkluzív (az alany autonómiájának a szociális közegben való érvényesülése) és szubsztanciális (lényegi, a fogyatékos embert, mint az emberi jogok alanyát, és nem tárgyát szem előtt tartó) gondolkodásmód.⁶

Az ombudsman alkalmas arra, hogy a maga semleges és kiegyensúlyozó, közvetítő szerepével, illetve a kizárólag az alapjogvédelemre fókuszáló tevékenységével, az ENSZ nemzeti emberi jogi intézményeként valós tartalmat adjon a CRPD-ben foglaltaknak. Annak az Egyezménynek, amely korszakalkotó módon – a nemzetközi emberi jogi standardoknak is megfelelően – további előrelépéseket generál a fogyatékossgal élő emberek alapvető emberi jogainak érvényesülésében.

6. Az ügy érdeme tekintetében

6.1. Hozzáférhetőség – közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés

A CRPD 1. cikke értelmében az Egyezmény célja valamennyi emberi jog és alapvető szabadság teljes és egyenlő gyakorlásának előmozdítása, védelme és biztosítása valamennyi fogyatékossgal élő személy számára, és a velük született méltóság tiszteletben tartásának előmozdítása.⁷ A CRPD alapelvei között elsőként említi továbbá, hogy a fogyatékossgal élő személyeket is megilleti a veleszületett méltóság, az egyéni autonómia tisztelete, beleértve a saját döntés meghozatalának szabadságát és a személyek függetlenségét. Ebből következően a jelentés tartalmában az emberi méltóság alapjogi védelmének elsődlegességéből vezeti le a fogyatékossgal élő személyeket megillető további és felhívott alapjogok érvényesülésének problémáit.

A CRPD 9. cikke értelmében a fogyatékossgal élő személyek önálló életvitelének és az élet valamennyi területén történő teljes körű részvételének lehetővé tétele érdekében a részes államok megfelelő intézkedéseket tesznek, hogy másokkal azonos alapon biztosítsák a fogyatékossgal élő személyek számára (...) – többek között – a nyilvánosan hozzáférhető vagy rendelkezésre álló szolgáltatásokhoz (...) való hozzáférést, mind városi, mind vidéki területeken. Ezek az intézkedések, amelyek magukban foglalják a hozzáférési akadályok és korlátok beazonosítását és felszámolását, többek között az elektronikus szolgáltatásokra is vonatkoznak.

---

⁵ CRPD 3. cikk a) pont

⁶ Theresia Degener, a CRPD Bizottságalelnöke, az ENSZ Egyezmény kidolgozásának aktív résztvevője; 2013. január, Trier, Academy of European Law.

⁷ CRPD 3. cikk a) pont

A CRPD által meghatározott „*egyetemes tervezés*” (*universal design*) irányelve szerint pedig a termékek, a környezet, a programok és szolgáltatások oly módon történő tervezését értjük, hogy azok minden ember számára a lehető legnagyobb mértékben hozzáférhetőek legyenek: adaptálás, vagy speciális tervezés szükségessége nélkül. Az egyetemes tervezés nem zárhatja ki a fogyatékossgal élő személyek csoportjai számára szükséges támogató-segítő eszközök és technológiák indokolt esetben történő használatát. Az „*ésszerű alkalmazkodás*” az elengedhetetlen és megfelelő módosításokat és változtatásokat jelenti, amelyek nem jelentenek aránytalan és indokolatlan terhet, és adott esetben szükségesek, hogy biztosítsák a fogyatékossgal élő személy alapvető emberi jogainak és szabadságainak a mindenkit megillető, egyenlő mértékű élvezetét és gyakorlását⁸.

Az CRPD-Bizottság 2014 májusában bocsátotta ki a CRPD 9. cikkéhez (Hozzáférhetőség) fűzött Általános észrevételeit⁹, amely leszögezi, hogy *az egyenlő esélyű hozzáférés a fogyatékos személyek számára az önálló életvitel és annak feltétele, hogy a társadalom teljes, valamint egyenértékű tagjai lehessenek*. A fizikai környezethez, közlekedéshez, információhoz és kommunikációhoz – beleértve az információs és kommunikációs technológiákat és rendszereket –, a nyilvánosság számára nyitva és rendelkezésre álló létesítményekhez és szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség hiányában a fogyatékossgal élő személyek nem egyenlő esélyekkel vehetnek részt a társadalmi életben¹⁰.

A dokumentum a részes államok kötelezettségei kapcsán rögzíti, hogy¹¹

- a hozzáférhetőség megvalósítását fokozatos végrehajtással is biztosíthatják a Részes Államok, az akadályok és a korlátok rövid- és középtávú tervek alapján, hatékony módszerrel való lebontásával; mindezt folyamatosan és rendszerezetten, fokozatosan és egyenletes eloszlásban;
- a Részes Államok kötelesek elfogadni, kihirdetni és monitorozni a nemzeti hozzáférhetőségi standardjaikat; első lépésként egy megfelelő jogi keretrendszert kell kialakítaniuk; a Részes Államoknak vállalniuk kell a jogszabályok átfogó – hozzáférhetőségi szempontú – vizsgálatát a joghézagok azonosítása és monitorozása, valamint a végrehajtás érdekében;
- a Részes Államok segítségére lehet a hozzáférhetőségi standardok főáramának olyan meghatározása, amelyek több területet is felölelnek;
- szükséges lenne a hozzáférhetőség minimum követelményeit meghatározni a köz és a magán szféra vállalatai által, a különböző fogyatékossgal élő személyeknek nyújtott szolgáltatásaik vonatkozásában;
- a Részes Államoknak szem előtt kell tartaniuk a fogyatékossgal alapján való diszkrimináció tilalmát, és amennyiben szükséges, módosítani a vonatkozó jogszabályokat;
- a Részes Államoknak meg kell vizsgálniuk a közbeszerzési jogszabányaikat is annak érdekében, hogy azok tartalmazzák-e a hozzáférhetőség követelményeit;
- a Részes Államok fogadjanak el akció terveket és stratégiákat a hozzáférhetőség akadályainak azonosítására, határidők meghatározásával és a humán, valamint az anyagi erőforrások rendelkezésre bocsátásával.

Az államnak, a társadalom szervezeteinek és tagjainak oly módon kell tevékenységüket végezni, hogy az ne okozhasson olyan károsodást, amely fogyatékossgal kialakulásához vezet,

---

⁸ CRPD 2. cikk

⁹ <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-2-article-9-accessibility-0>

¹⁰ General comment no2 (2014) I.1.

¹¹ General comment no2 (2014) III.

illetve olyan körülményeket kell létrehozni, amelyben a fogyatékos emberek képesek lesznek teljesebb életre és a fogyatékoságukból fakadó terheik csökkenthetőek¹². A tervezési, döntési folyamatok során kiemelten kell kezelni a fogyatékos személyek sajátos szükségleteit, és figyelemmel kell lenni arra, hogy a fogyatékos személyek a bárki által igénybe vehető lehetőségekkel csak különleges megoldások alkalmazása esetén élhetnek. A fogyatékos személyeket érintő döntések során tekintettel kell lenni arra, hogy a fogyatékos személyek a társadalom és a helyi közösség egyenrangú tagjai, ezért meg kell teremteni azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik számukra a társadalmi életben való részvételt.¹³ Az állam köteles gondoskodni a fogyatékos személyeket megillető jogok érvényesítéséről, a fogyatékos személyek hátrányait kompenzáló intézményrendszer működtetéséről a nemzetgazdaság mindenkorai lehetőségeivel összhangban.¹⁴

6.2. A Magyar Nemzeti Bank 4/2017. (III.13.) számú ajánlása a fogyatékosággal élő ügyfelekkel kapcsolatos bánásmódról¹⁵

A Magyar Nemzeti Bank (a továbbiakban: MNB) a fogyatékosággal élő ügyfelekkel kapcsolatos bánásmódról kidolgozott ajánlással (továbbiakban: Ajánlás) fel kívánta hívni a pénzügyi szervezetek és személyek figyelmét a fogyatékos személyek helyzetére, a számukra elengedhetetlen, az esélyegyenlőséget előmozdító bánásmódra, valamint a társadalmi felelősségvállalásra. Az Ajánlás meghatározza az elérni kívánt célokat és a hatálya alá tartozó pénzügyi szervezeteket, rögzíti az alapvető fogalmakat és azokat az általános elveket, amelyeket alapvetőek és szükségesek a fogyatékosággal élő ügyfelekkel való elvárt attitűdhez. Külön fejezet részletezi az egyenlő esélyű hozzáférés feltételeire vonatkozó elvárásokat, és a hátrányos megkülönböztetés tilalmára, illetve az indokolt előnyben részesítés elvére vonatkozó előírásokat is. Ezek keretében az Ajánlás egyaránt kitér a fizikai környezet, a szerződéskötési feltételek és a tájékoztatás, az online és technológiai szolgáltatások, és a pénzügyi szervezet belső működése vonatkozásában releváns javaslatok megfogalmazására.

Az Ajánlás az MNB szándéka szerint a fogyatékos ügyfelek állapotából adódó sajátos szükségletekhez igazodva fogalmaz meg a pénzügyi szervezet által, az ezen ügyfelek számára nyújtott pénzügyi, biztosítási, pénztári, befektetési és egyéb szolgáltatások (a továbbiakban együtt: szolgáltatások) során követendő fogyasztóvédelmi alapelveket, arányos elvárásokat, melyek segítik a vonatkozó jogszabályok egységes alkalmazását, hatékony érvényre juttatását is. Az MNB érvényesíteni kívánt célja volt az Ajánlás kiadásával, hogy a pénzügyi szervezet a fogyatékos ügyfelek esélyegyenlőségét, egyenlő esélyű hozzáférést biztosító irányadó jogszabályok, így – egyebek mellett – a CRPD az Ebktv., valamint a Fot. rendelkezéseinek a betartásán túl is váljon elkötelezetté abban, hogy az Ajánlásban lefektetett szempontokat, elveket a belső szabályok kidolgozása és a fogyatékos ügyfelekkel szemben tanúsított magatartása során is folyamatosan alkalmazza.

Az MNB az ajánlást a hazai pénz-, tőke-, biztosítási és pénztári piac szolgáltatóinak legjobb gyakorlatait, továbbá a fogyatékos ügyfél érdekeit képviselő érdekvédelmi szervezeteket és személyeket bevonva, javaslataikat figyelembe véve alakította ki. Az ajánlás illeszkedik a pénzügyi szervezetek számára a fogyasztóvédelmi elvek alkalmazásáról szóló 10/2016. (X. 24.) számú MNB ajánláshoz, valamint kiegészíti az abban foglalt általános fogyasztóvédelmi elvárásokat a fogyatékosággal élő ügyféllel kapcsolatos eljárási elemekkel.

---

¹² Fot. 2. § (1) bekezdés

¹³ Fot. 2. § (3)-(4) bekezdés

¹⁴ Fot. 2. § (5) bekezdés

¹⁵ Forrás: <https://www.mnb.hu/letoltes/4-2017-fogyatekos-ugyfelek-banasmod.pdf>

6.3 A pénzügyi szolgáltatások egyenlő esélyű hozzáférését meghatározó jogszabályi keretrendszer vonatkozásában

Az *AJB-2979/2014. számú ügy* vizsgálata során feltárt alapjoggal összefüggő visszasság megszüntetése érdekében a jelentés felkérte az *emberi erőforrások miniszterét*, hogy a jelentésben foglaltak szerint kezdeményezze a hiányzó és szükséges jogszabályi keretrendszer kidolgozását.

A társadalmi esélyegyenlőség előmozdításához szükséges jogszabályi környezet kidolgozását az Emberi Erőforrások Minisztériuma készítette elő; a jogutód Belügyminisztérium 2022 júliusában nyújtotta be a vonatkozó törvényjavaslatot¹⁶, amely tartalmazta azokat a szükséges, a fogyatékossgal élők egyedi igényeihez, szükségleteihez igazodó részletintézkedéseket és minimumkövetelményeket, amelyekkel az egyes fogyatékossgai csoportba tartozó fogyasztók számára a banki szolgáltatásokat is hozzáférhetővé tennék.

Az új szabályozás előkészítése, széles társadalmi egyeztetés útján, az érintett ágazatok és az érdekképviseleti szervezetek bevonásával történt. A törvény tervezetét az Országos Fogyatékossgügyi Tanács is tárgyalta. A törvény hatálybalépésének időpontja 2025. június 28., amely dátum lehetővé teszi a piaci szereplők és a kijelölt hatóságok számára a tervezési és adminisztrációs felkészülést, továbbá a szükséges források biztosítását.

Az Aktv. 1. § (2) bekezdésének b) pontja hatálya alá vonja a lakossági, banki szolgáltatásokat, a szolgáltatások pontos körét a 2. § 25. pontjában fejt ki, a részletes követelményeket pedig a mellékleteiben határozza meg. A mellékletek tartalmazzák az aránytalan teher megállapítása céljából végzett értékelés szempontrendszerét és az akadálymentességi követelményeknek való megfelelés értékelésének és dokumentálásának szabályait is. A *Vhr. ellenőrző hatóságként* az Aktv. 1.§ (1) bekezdés b) pontjában meghatározott termékek közül a fizetési terminálok és a bankjegykiadó automaták vonatkozásában *a fogyasztóvédelmi hatóságot jelöli ki*.

A Hpt. 283. §-a általános elvárásként rögzíti a pénzügyi szolgáltatásokhoz történő egyenlő esélyű hozzáférés előmozdítását. A törvényhez kapcsolódó NGM rendelet alapján¹⁷ a hitelintézetnek a fogyatékos személyek pénzügyi szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés lehetőségének elősegítését megteremtő stratégiát kell készítenie, melyet legalább két évente felül kell vizsgálnia.

Az akadálymentesség és az inkluzív társadalom megteremtése napjainkban kiemelt fontosságú társadalmi cél. Azoknak a kihívásoknak a felismerése és megoldása, amelyekkel a fogyatékossgal élő személyek szembesülnek, kulcsfontosságú az esélyegyenlőség és az emberi jogok érvényesülése szempontjából. Az inkluzív társadalom alapja, hogy minden személy, függetlenül a képességeitől vagy korlátjaitól, teljes mértékben részt vehessen a társadalom életében.

Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy az akadálymentes környezet kialakításánál elengedhetetlen a „semmit rólunk nélkülünk” elv érvényesülése, vagyis az érintett, fogyatékossgal élő felhasználók bevonása az előkészítési és tervezési folyamatokba, mivel csak ezáltal garantálható, hogy a beruházások ténylegesen egyenlő eséllyel hozzáférhetőek legyenek a fogyatékossgal élő emberek számára, illeszkedjenek az igényeikhez.

Az egyenlő esélyű hozzáférhetőség megteremtése stratégiai és gazdasági szempontból is meghatározó, valamint hatékonyan járul hozzá a fenntartható fejlődéshez és az inkluzív társadalom kialakításához, tiszteletben tartva a fogyatékossgal élő személyek emberi méltóságát. Alapvető fontosságú az egyének autonómiájának megteremtésében az önálló

¹⁶ A termékekre és a szolgáltatásokra vonatkozó akadálymentességi követelményeknek való megfelelés általános szabályairól szóló 2022. évi XVII. törvény

¹⁷ NGM rendelet 3.§ (1) bekezdése

társadalmi részvétel és a mindennapi tevékenységekben való saját döntések meghozatala. Az *önrendelkezés szempontjából kulcsfontosságú, hogy az eszközök és a környezet hozzáférhetősége lehetővé tegye a fogyatékossgal élő személyek számára, hogy önállóan dönthessenek az életüket érintő kérdésekről és tevékenységeikről.*

A nemzetközi és hazai előírásokra tekintettel a pénzügyi szolgáltatások általános és egyenlő esélyű hozzáférhetőségét biztosító szabályozást áttekintő vizsgálatom alapján megállapítom, hogy az egyenlő bánásmód követelményének érvényre juttatása, a pénzügyi szolgáltatások általános és egyenlő mértékű hozzáférhetősége a fogyatékossgal élő személyek számára, az ATM-ek, illetve az egyes banki szolgáltatások hozzáférhetősége ellenőrzését és értékelését megalapozó konkrét, kikényszeríthető és határidőkhöz kötött kritériumokkal rendelkező jogszabályi keretrendszer és minimumkövetelmények meghatározása az Aktv.-ben és a Vhr.-ben rögzítésre kerültek, rendelkezéseik 2025. május 28-án lépnek hatályba. A szabályozás előkészítése során, összhangban a CRPD 4. cikk 3. pontjában foglalt előírással¹⁸, a tervezetről a fogyatékossgal élő személyek és az őket képviselő szervezetek véleményt nyilváníthattak a társadalmi egyeztetés keretében, az előterjesztést az Országos Fogyatékossgügyi Tanács is megtárgyalta.

Tekintettel arra, hogy az AJB-2979/2014. számú vizsgálati jelentésben rögzített javaslatok megvalósultak, a pénzügyi szolgáltatások általános és egyenlő esélyű hozzáférhetőségére vonatkozó, a társadalmi esélyegyenlőség előmozdításához szükséges, a fogyatékossgal élők egyedi igényeihez, szükségleteihez igazodó részlet-intézkedéseket és minimumkövetelményeket is tartalmazó jogszabályi keretrendszer kidolgozása megvalósult, az új szabályozás előkészítése széles társadalmi egyeztetés útján, az érintett ágazatok és az érdekképviseleti szervezetek bevonásával történt, továbbá a pénzügyi szolgáltatások egyenlő esélyű hozzáférése vonatkozásában alapvető joggal összefüggő egyéb visszasságot vizsgálatom nem tárt fel, az ügyben ombudsmani intézkedést nem teszek.

Budapest, 2024. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos

---

¹⁸ CRPD 4. cikk 3. „A jelen Egyezmény végrehajtására irányuló jogalkotás és politikák kidolgozása és végrehajtása során, továbbá a fogyatékossgal élő személyeket érintő kérdésekkel kapcsolatos más döntéshozatali eljárásokban a részes államok szorosan egyeztetnek, amelybe aktívan bevonják képviseleti szervezeteiken keresztül a fogyatékossgal élő személyeket, ideértve a fogyatékossgal élő gyermekeket is.”